

12
CĂRȚI
DESPRE
LUMEA
ÎN CARE
TRĂIM

Oscar Wilde (1854–1900) s-a născut la Dublin, într-o familie de aristocrați. Și-a terminat studiile la Magdalen College, Oxford, devenind în această perioadă oxfordiană un promotor al estetismului. S-a stabilit apoi la Londra, unde a publicat primul său volum de versuri (*Poems*, 1881). A făcut critică de artă și a ținut prelegeri despre artă, inclusiv în Statele Unite și Canada, iar de la mijlocul anilor 1880 a început să scrie regulat în *Pall Mall Gazette* și *Dramatic View*. În 1884 s-a căsătorit cu Constance Lloyd, cu care a avut doi fii (tumultuoasa lor viață împreună a fost înfățișată de Franny Moyle în *Constance. Tragica și scandaloasa viață a doamnei Oscar Wilde*, trad. rom. Humanitas, 2014). Între 1887 și 1889, spre a-și susține financiar familia, s-a angajat ca editor la revista *Woman's World*. În 1888 a publicat *Prințul fericit și alte povestiri* (*The Happy Prince and Other Tales*), iar în 1891 *Crima lordului Arthur Savile și alte povestiri* (*Lord Arthur Savile's Crime and Other Stories*; trad. rom. *Crima lordului Arthur Savile*, Humanitas, 2009) și opera sa capitală, *Portretul lui Dorian Gray* (*The Picture of Dorian Gray*), ale cărei accente homosexuale au provocat senzație în critica victoriană a vremii. În același an a început legătura sa cu lordul Alfred Douglas; doi ani mai târziu, s-a despărțit de soție. În anii 1890 a devenit foarte cunoscut ca dramaturg – *Evantaiul doamnei Windermere* (*Lady Windermere's Fan*, 1892), *O femeie fără importanță* (*A Woman of No Importance*, 1893), *Un soț ideal* (*An Ideal Husband*, 1895), *Ce înseamnă să fii onest* (*The Importance of Being Earnest*, 1895). În 1895 a fost arestat și condamnat pentru „crima de sodomie“ la doi ani de temniță grea. A scris în închisoare monologul dramatic *De profundis* (1897) și imediat după eliberare celebra *Baladă a închisorii din Reading* (*The Ballad of Reading Gaol*, 1898). Și-a petrecut restul vieții în Europa, în mare sărăcie. A murit de meningită în 1900, la Paris.

OSCAR WILDE

DE PROFUNDIS

Traducere din engleză și note de
Luana Schidu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Închisoarea MS*, Reading

Dragă Bosie,

După o lungă și neroditoare așteptare, am hotărât să-ți scriu eu, atât de dragul tău, cât și de al meu, căci n-aș vrea să cred că am trecut prin doi ani lungi de temniță fără să fi primit niciodată un rând de la tine, ori măcar vreo veste, vreun mesaj, altele decât cele ce mi-au produs suferință.

Nefasta și profund deplorabila noastră prietenie s-a sfârșit în ruine și oprobriu public pentru mine, deși amintirea vechii noastre afecțiuni îmi este adesea aproape, iar gândul că dezgustul, amărăciunea și disprețul vor lua pentru totdeauna în inima mea locul pe care odinioară îl avea dragostea mă întristează cumplit: vei simți, cred, și tu, în sufletul tău, că a-mi scrie aici, unde zac în singurătatea vieții de închisoare, ar fi mai bine decât să-mi publici scrisorile fără permisiunea mea ori să-mi dedici poezii fără să ți-o cer, chiar dacă lumea nu va ști nimic despre vorbele de durere sau de pasiune, de căință sau de indiferență pe care vei alege să le trimiți ca răspuns ori chemare.

Nu am nici o îndoială că în această scrisoare, în care sunt nevoit să scriu despre viața ta și a mea, despre trecut și despre

* Maiestății Sale.

viitor, despre lucruri dulci prefăcute în amărăciune și despre lucruri amare ce s-ar putea transforma în bucurie, se vor afla multe ce îți vor răni orgoliul până-n măduva oaselor. Dacă se va întâmpla astfel, citește scrisoarea iar și iar, până îți va ucide orgoliul. Dacă vei găsi în ea ceva de care vei simți că ești acuzat pe nedrept, amintește-ți că trebuie să fim recunoscători că există ceva de care putem fi acuzați pe nedrept. Dacă va fi în ea un singur pasaj care-ți va aduce lacrimi în ochi, plângi așa cum plângem noi în închisoare, unde ziua nu e mai străină de lacrimi ca noaptea. Este singurul lucru care te poate salva. Dacă te duci să te plângi mamei tale, așa cum ai făcut-o în legătură cu disprețul pe care l-am afișat față de tine în scrisoarea mea către Robbie, ca ea să te fleteze și să te aline, redându-ți mulțumirea de sine sau vanitatea, vei fi pierdut pe veci. Dacă-ți găsești o singură scuză falsă, îți vei găsi curând o sută, și vei fi exact acolo unde erai înainte. Încă mai spui, așa cum i-ai spus lui Robbie în răspunsul tău, că „*îți atribui motivații nedemne*“? Ah! Tu n-ai avut motivații în viață. N-ai avut decât poftă. O motivație este un țel intelectual. Că erai „*foarte tânăr*“ când a început prietenia noastră? Defectul tău n-a fost că știai atât de puține despre viață, ci că știai prea multe. Zorii tinereții tale, cu înflorirea ei delicată, cu lumina ei limpede și pură, cu bucuria inocenței și a așteptării, i-ai lăsat mult în urmă. Cu picioare iuți, ai trecut în fugă de la Romantism la Realism. Mocerla și ceea ce trăiește în ea au început să te fascineze. Asta a fost originea restriștii în care mi-ai căutat ajutorul, și eu, atât de neînțelept după măsura înțelepciunii acestei lumi, din compasiune și din bunătate, ți l-am dat. Trebuie să citești această scrisoare până la capăt, chiar dacă fiecare cuvânt ar putea fi pentru tine precum focul sau cuțitul unui chirurg care fac pielea delicată să ardă ori să sângereze. Amintește-ți că în ochii zeilor un prost este cu totul altceva decât în ochii oamenilor. Cineva care nu știe

absolut nimic despre manifestările Artei în revoluția ei sau capriciile gândirii în evoluția ei, despre solemnitatea versului latin sau mai marea muzicalitate a vocalicei limbi grecești, despre sculptura toscană ori cântecul elisabetan ar putea fi totuși plin de cea mai încântătoare înțelepciune. Adevăratul prost, cel pe care zeii l-ar batjocori sau l-ar mutila, este cel care nu se cunoaște pe sine. Eu am fost astfel prea multă vreme. Tu ai fost astfel pentru prea multă vreme. Nu mai fi. Nu te teme. Viciul suprem este superficialitatea. Orice lucru înțeles e bun. Mai amintește-ți că, oricât de mult ai suferi tu citind, eu sufăr și mai mult așternând pe hârtie. Cu tine, Puterile Nevăzute au fost foarte îngăduitoare. Ți-au permis să vezi formele bizare și tragice ale Vieții așa cum se văd umbrele într-un cristal. Capul Meduzei, care îi împietrește pe muritori, ție ți s-a permis să-l privești doar prin oglindă. Tu ai mers singur printre flori. Mie, încântătoarea lume de culori și mișcare mi-a fost răpită.

Voi începe prin a-ți spune că mă învinuiesc cumplit. Stând aici, în această celulă întunecoasă, în haine de osândit, un om dezonorat și distrus, mă învinuiesc. În nopțile tulburi și agitate de neliniște, în zilele lungi și monotone de suferință, pe mine mă învinuiesc. Mă învinuiesc că am permis unei prietenii neintelectuale, o prietenie al cărei scop primar nu era crearea și contemplarea lucrurilor frumoase, să-mi domine complet viața. De la bun început a fost o distanță prea mare între noi. Tu ai fost leneș la școală, mai mult decât leneș la universitate. Nu ți-ai dat seama că un artist, și mai ales un artist cum sunt eu, adică unul pentru care calitatea operelor depinde de intensificarea personalității, are nevoie pentru dezvoltarea artei sale de compania ideilor, de o atmosferă intelectuală, de liniște, pace și solitudine. Tu îmi admirai opera când era încheiată: te bucurai de succesele strălucitoare ale premierelor mele și de petrecerile fastuoase ce le urmau: erai

mândru, firesc, de altfel, să fii prietenul intim al unui artist atât de distins; dar nu puteai înțelege condițiile necesare pentru producerea operei de artă. Eu nu vorbesc în fraze retoric exagerate, ci în termenii adevărului absolut și ai realității când îți reamintesc că în tot timpul cât am fost împreună nu am scris un singur rând. La Torquay, Goring, Londra, Florența sau în altă parte, viața mea, cât mi-ai fost alături, a fost total sterilă și necreativă. Și, cu excepția unei foarte scurte perioade, mi-ai fost, regret s-o spun, mereu alături.

Îmi amintesc, de pildă, cum în septembrie '93, ca să aleg un singur exemplu din multe, mi-am luat un apartament, pur și simplu ca să lucrez fără a fi deranjat, căci încălcasem contractul cu John Hare, pentru care promisesem să scriu o piesă, și care mă presa în sensul acesta. În prima săptămână, te-ai ținut departe. Avuseserăm, cătuși de puțin nefiresc, de altfel, un diferend de opinii în privința valorii morale a traducerii tale după *Salomé**, așa că te-ai mulțumit să-mi trimiți scrisori stupide pe această temă. În săptămâna aceea am scris și am cizelat până la ultimul detaliu, așa cum s-a și jucat în final, actul întâi din *Un soț ideal*; în săptămâna următoare te-ai întors și a trebuit, practic, să renunț la lucru. Ajungeam în St. James's Place în fiecare dimineață la ora 11.30 ca să pot gândi și scrie fără întreruperile inerente propriei mele case, oricât de liniștită ar fi fost acea casă. Dar mă străduiam în van. La ora douăsprezece, te înființai și rămâneai, fumând și pălăvrăgind, până la 13.30, când trebuia să te conving să ieșim pentru prânz la Café Royal sau la Berkeley. Prânzul, cu lichiorurile lui, dura până la 15.30. Te retrăgeai un ceas la Whites'. La ora ceaiului, apăreai din nou și stăteai până se făcea timpul să te îmbraci pentru dîneu. Luai masa cu mine

* Piesă scrisă în franceză de Oscar Wilde în 1891 și tradusă în engleză trei ani mai târziu.

fie la Savoy, fie în Tite Street. Nu ne despărțeam, de regulă, decât după miezul nopții, deoarece o cină târzie la Willis's trebuia să încheie încântătoarea zi. Așa a fost viața mea în acele trei luni, neconținut, cu excepția celor patru zile în care ai fost în străinătate. Apoi, firește, a trebuit să merg la Calais să te aduc înapoi. Pentru cineva cu firea și temperamentul meu, a fost o situație deopotrivă grotescă și tragică.

Cu siguranță îți dai seama acum, nu-i așa? Nu se poate să nu realizezi că incapacitatea ta de a fi singur, natura ta atât de exigentă în a pretinde neîncetat atenția și timpul celorlalți, lipsa ta totală de putere de concentrare intelectuală, accidentul nefericit – căci îmi place să cred că n-a fost altceva – că nu reușiseși încă să deprinzi „stilul oxfordian“ în chestiunile intelectuale, că nu erai, adică, un om care să se poată juca grațios cu ideile, ci unul care nu cunoștea decât violența opiniei – toate aceste lucruri, combinate cu faptul că dorințele și interesele tale erau în Viață, și nu în Artă, au fost la fel de distrugătoare pentru propria ta evoluție în cultură pe cât au fost și pentru activitatea mea artistică. Când compar prietenia mea cu tine cu prietenia cu oameni mult mai tineri, precum John Gray sau Pierre Louÿs, mi se face rușine. Viața mea reală, viața mea superioară a fost cu ei și alții ca ei.

Nu vorbesc acum despre rezultatele oribile ale prieteniei cu tine. Mă gândesc doar la calitatea ei atât cât a durat. A fost degradantă pentru mine din punct de vedere intelectual. Aveai rudimentele caracteristice unui temperament artistic în fașă. Dar te-am întâlnit fie prea târziu, fie prea devreme, nu știu care din două. Când erai plecat, mă simțeam bine. În momentul acela, la începutul lui decembrie al anului la care mă refer, când am reușit s-o fac pe mama ta să te trimită din Anglia, am adunat pânza ruptă, deșirată a imaginației mele, mi-am luat din nou viața în mâini și nu numai că am terminat

celelalte trei acte din *Un soț ideal*, dar am conceput și aproape am terminat alte două piese de cu totul alt fel, *Tragedie florentină* și *La Sainte Courtisane*; dar pe neașteptate, nechemat, nedorit și în împrejurări fatale pentru fericirea mea, te-ai întors. Cele două piese au rămas astfel imperfecte și n-am mai fost în stare să le reiau. N-am mai putut regăsi niciodată starea care le crease. Acum, după ce ai publicat tu însuși un volum de versuri, vei ști să recunoști adevărul a tot ce am spus aici. Dacă vei putea sau nu, rămâne un adevăr hidos, ascuns în străfundurile prieteniei noastre. Cât ai stat cu mine ai fost distrugerea absolută a Artei mele, și pentru că ți-am permis să te interpui constant între mine și Artă mi-e rușine și mă învinovățesc în cel mai înalt grad. Tu nu puteai ști, nu puteai înțelege, nu puteai aprecia. Nu aveam dreptul să aștept așa ceva de la tine. Nu erai interesat decât de mesele și capriciile tale. Nu doreai decât distracții, plăceri comune sau mai puțin comune. De asta avea sau credea că are nevoie temperamentul tău la momentul acela. Ar fi trebuit să-ți interzic casa mea și apartamentul de lucru, cu excepția cazurilor când te invitam eu în mod special. Mă condamni fără nici o reținere pentru slăbiciunea mea. A fost pură slăbiciune. O jumătate de oră cu Arta a însemnat întotdeauna pentru mine mai mult decât o întreagă eră cu tine. În realitate, nimic, în nici o perioadă a vieții mele, nu a avut cea mai mică importanță în comparație cu Arta. Dar în cazul unui artist slăbiciunea este de-a dreptul crimă, când este o slăbiciune ce paralizează imaginația.

Mă învinovățesc, de asemenea, că ți-am permis să mă aduci la o ruină financiară totală și discreditantă. Îmi amintesc cum într-o dimineață de la începutul lui octombrie '92 stăteam împreună cu mama ta în pădurile îngălbenite de la Bracknell. La vremea aceea știam prea puțin despre adevărata ta natură. Stătusem o dată cu tine, la Oxford, de sâmbătă până

luni. Tu stătuseși zece zile cu mine la Cromer și jucaseși golf. A venit vorba despre tine, și mama ta a început să-mi vorbească despre caracterul tău. Mi-a spus că ai două defecte principale, și anume vanitatea și, după cum s-a exprimat ea, „o atitudine total greșită față de bani“. Îmi amintesc prea bine că am râs. Habar nu aveam că prima avea să mă ducă în închiisoare, iar cea de-a doua la faliment. Credeam că vanitatea era un fel de floare delicată pe care un tânăr o poartă la butonieră; cât despre extravaganză – căci nu-mi închipuiam că se referea la altceva decât la extravaganză –, virtuțile prudenței și cumpătării erau străine atât firii, cât și mediului meu. Dar înainte ca prietenia noastră să împlinească o lună, am început să înțeleg ce voia să spună de fapt mama ta. Insistența ta asupra unei vieți de nechibzuită risipă, neîncetatele cereri de bani, pretenția ta ca toate plăcerile să-ți fie plătite de mine – fie că eram cu tine, fie că nu – mi-au adus după o vreme serioase dificultăți financiare, iar ceea ce a făcut ca extravagantele să devină atât de monoton neinteresante pentru mine, pe măsură ce îmi stăpâneai tot mai puternic viața, a fost că banii nu prea erau cheltuiți pe alte plăceri decât mâncatul, băutul și altele asemenea. Din când în când, e o bucurie să ți se înroșească masa de vin sau trandafiri, dar tu ai depășit orice gust ori temperanță. Cereai fără eleganță și primeai fără recunoștință. Ai ajuns să crezi că aveai cumva dreptul să trăiești pe socoteala mea într-un lux exagerat cu care nu ai fost obișnuit niciodată, ceea ce făcea ca apetitul tău să fie tot mai intens, iar în cele din urmă, dacă pierdeai bani în vreun cazinou din Alger, pur și simplu îmi telegrafiai a doua zi dimineața la Londra să transfer suma pierdută în contul tău și nu te mai gândeai la asta nici o clipă.

Dacă îți voi spune că între toamna lui 1892 și data întemnițării mele am cheltuit cu tine și pentru tine peste 5 000 de lire în bani lichizi, pe lângă notele de plată, îți vei face o idee